

Onderwerp

Lokale Energie Strategie 2025 -2050

Opsteller	Leonie Braks	Collegebesluit	3 december 2024
Programma	Openbare ruimte	Behandeldatum Raad	
Portefeuillehouder	T.F.A. van Elferen	Status	Openbaar

Samenvatting

Met de Lokale Energie Strategie worden de landelijke CO₂-doelen leidend voor ons energiebeleid. We halen de beoogde 55% CO₂-reductie in 2030 als we alle lokale maatregelen uitvoeren: 17.000 woningen isoleren, 10.000 woningen aardgasvrij maken, eigen vastgoed verduurzamen, diverse mobiliteitsmaatregelen en het ondersteunen van bedrijven bij de energietransitie. De energievoorziening van de toekomst gaat voor een groot deel uit elektriciteit bestaan in Nederland. De elektrificering gaat gepaard met een grote verbouwing van de openbare ruimte: uitbreiding van onderstations, er komen in de Nijmeegse wijken zo'n 500 trafohuisjes bij en één op de drie straten in Nederland gaat op de schop voor meer en dikkere kabels. Om netcongestie en uitbreiding van de infrastructuur voor stroom te beperken, zetten we zoveel mogelijk in op lokale energiesystemen, op warmtenetten en op waterstof voor industrie, vrachtverkeer en scheepvaart.

Voorstel

1. De Lokale Energie Strategie 2025 – 2050 vast te stellen met de volgende aanpassingen en aanvullingen op bestaand energiebeleid:
 - We wijzigen onze ambitie van energieneutraal in 2045 naar klimaatneutraal in 2050 en 55% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990.
 - We gaan het programma Energie Besparen Woningen 2023-2030 ook primair monitoren op het effect op CO₂-uitstoot.
 - We hanteren als leidende *maatschappelijke* principes voor de gehele energietransitie: betrouwbaar, duidelijk, duurzaam, rechtvaardig, uitvoerbaar en in samenhang.
 - We hanteren als leidende *energetische* principes: energiebesparing voorop, zo lokaal mogelijk, toepassing passende energiebron en het meewegen van energie bij ruimtelijke keuzes.
 - We nemen aanvullende maatregelen die niet eerder waren opgenomen in energieplannen (Programma Energie Besparen Woningen 2023, Warmtevisie 2024, Masterplan Netcongestie 2024): energievisie (smart energy hub) voor elk bedrijventerrein, verkenning mogelijkheden netbewuste nieuwbouw, plan van aanpak energiebesparing MKB, plan van aanpak grootschalig zon op dak, verbreding van het Regionaal Expertiseteam Energie naar maatschappelijke organisaties en extra inzet op waterstof (lobby aftakking waterstofbackbone, onderzoek lokale waterstofproductie/lokaal waterstofnetwerk).
 - Het standpunt dat wij het niet wenselijk achten om in Nijmegen een locatie aan te wijzen voor kernenergie/Small Modular Reactors (SMR's).

Aanleiding

De belangrijkste aanleidingen voor het opstellen van een overkoepelende Lokale Energie Strategie (LES) zijn:

- Dat we ons beleid voortaan willen sturen op basis van klimaatdoelen conform landelijk klimaatbeleid.
- Er behoefte is aan meer samenhang in het energiebeleid tussen de sectoren (gebouwde omgeving, industrie/bedrijven en mobiliteit) en tussen landelijk, provinciaal, regionaal en lokaal beleid.
- Er veel ontwikkelingen zijn op het vlak van energie, waardoor een update van het beleid nodig is.

De LES is dan ook op de eerste plaats *inventariserend*: we geven een samenhangend beeld van de gevolgen van alle ontwikkelingen voor Nijmegen. De LES is *agenderend* als het gaat om bijvoorbeeld de beïnvloeding van besluitvorming op provinciaal en landelijk niveau. De LES is *sturend* voor zover mogelijk binnen de gemeentelijke invloedssfeer en op basis van de kennis van dit moment. De LES is een dynamisch plan, dat we minimaal één keer per vijf jaar bijstellen en zo nodig eerder.

Beoogde impact

De LES geeft een totaalbeeld van de wijze waarop wij de overkoepelende *ambitie* van de energietransitie - We zijn een duurzame en energieneutrale stad, waarin we inwoners en bedrijven ondersteunen bij de energie- en warmtetransitie en duurzame inwonersinitiatieven stimuleren - willen bereiken. Na vaststelling van de LES door de raad stellen we bij de volgende Stadsbegroting voor om de ambitie van 'energie neutraal' naar 'klimaatneutraal' aan te passen.

De LES gaat over alle *doelen* die onder deze ambitie vallen:

- Een energie- en warmtetransitie en verduurzaming in de wijken die samen met de Nijmegenaren en organisaties is gerealiseerd.
- Een energie- en warmtetransitie en verduurzaming bij bedrijven die samen met ondernemers en organisaties/instellingen is gerealiseerd
- Meer opwekken en gebruiken van duurzame energie.
- Aanpak netcongestie met netbeheerders en medeoverheden.

Argumenten

1. Van energie- naar klimaatneutraal

Om de CO₂-doelen voor Nijmegen te bepalen, hebben wij CE Delft de CO₂-uitstoot in 1990 laten berekenen (zie rapport in bijlage 2). 1990 is het referentiejaar voor de klimaatdoelen op nationaal en internationaal niveau, waar we bij aansluiten. In het rapport staat ook de prognose voor de CO₂-uitstoot van het energiegebruik in Nijmegen in 2030 na realisatie van het voorgenomen beleid op landelijk en lokaal niveau. Alleen maatregelen die concreet zijn uitgewerkt, zijn doorgerekend.

De CO₂-uitstoot van energiegebruik voor de productie van Nijmeegse materiaalgebruik en consumptie (bouw, voeding, kleding, meubels, vliegverkeer, etc.) is niet meegenomen in de berekening.: scope 3. Scope 3-uitstoot is lastig te berekenen en de gemeentelijke invloed hierop is op lokaal niveau beperkt.

Met de LES wijzigen we onze ambitie van energieneutraal in 2045 naar klimaatneutraal in 2050 en 55% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990. We sluiten aan bij de landelijke klimaatdoelen, omdat:

- De afhankelijkheid van landelijk beleid voor het behalen van CO₂-doelen groot is, zoals blijkt uit het CO₂-rapport van CE Delft.
- De opgave tot 2030, waarmee we uitkomen op 57% CO₂-reductie, omvangrijk en complex is. Om de opgave voor elkaar te krijgen, is focus nodig op uitvoering van het vastgestelde beleid: het isoleren van 17.000 woningen en aardgasvrij maken van 10.000 woningen (conform coalitieakkoord), de aanleg van een warmtenet op TPN West en de mobiliteitstransitie, waaronder de invoering van zero emissiezones. Zonder de lokale maatregelen zouden we op 50% CO₂-reductie uitkomen in 2030.

2. CO₂- monitoring energiebesparingsprogramma

Omdat we vanaf nu het effect van ons energie- en klimaatbeleid monitoren aan de hand van CO₂-uitstoot, doen we dat ook bij de bespaarmaatregelen. We houden bij hoeveel isolatiemaatregelen zijn genomen en monitoren in hoeverre die bijdragen aan CO₂-reductie. Daarnaast bezien we of en hoe het volgen van de ontwikkeling van energielabels bij koopwoningen meerwaarde kan hebben tot 2030.

3. Leidende principes - maatschappelijk

In de warmtevisie zijn als *maatschappelijke* leidende principes 'duidelijk, duurzaam, rechtvaardig, uitvoerbaar en in samenhang' benoemd. Deze principes gaan we hanteren voor de gehele energietransitie. We hebben hier 'betrouwbaar' aan toegevoegd, omdat uit participatietrajecten en ook het stadsgesprek over de energie- en warmtetransitie op 25 maart 2024 veelvuldig naar voren is gekomen dat 'investeren in vertrouwen' nodig is en blijft.

4. Leidende principes - energetisch

We voegen hier *energetische* principes aan toe, omdat ons toekomstige energiesysteem er anders uit gaat zien. Zo'n tweederde van de energievoorziening in Nijmegen zal in 2050 bestaan uit elektriciteit. Voor elektrische auto's, voor warmtepompen en voor industriële processen. Dit gaat gepaard met een grote verbouwing van de openbare ruimte, boven en onder de grond. De stroom zal in de toekomst grotendeels met wind en zon worden opgewekt. In 2023 werd landelijk al ongeveer de helft van de stroom duurzaam opgewekt. In Nijmegen hebben we 2 windparken en 3 zonneparken. Behalve meer zon op bedrijfsdaken, hebben we binnen de gemeentegrenzen geen plek meer voor grootschalige opwekprojecten. Daarvoor zijn we dus afhankelijk van de rest van Nederland. Met de hybride waterstofcentrale op Industriepark Waal Energie kunnen we in de toekomst een extra bijdrage leveren aan de verduurzaming van de landelijke energievoorziening. Bij te veel of te weinig wind of zon, is opslag van opgewekte energie nodig. Dat kan in de vorm van batterijen of waterstof. We ondersteunen daarom de ontwikkeling van lokale energiesystemen oftewel energiehubs en waterstofprojecten.

In bijlage 3 is het jaarlijkse energierapport 'Energie aan zet' ter informatie opgenomen.

5. Nieuwe maatregelen

Daar waar aanscherping nodig is, doen we in de LES voorstellen, met name om:

- de energietransitie bij bedrijven te faciliteren en te versnellen door o.a. MKB-bedrijven pro-actief te ondersteunen bij energiebesparing;
- invulling te geven aan het principe van lokale energiesystemen door een energievisie op te stellen voor elk bedrijventerrein en de mogelijkheden voor netbewuste nieuwbouw te onderzoeken en benutten.

6. Kernenergie

Het Rijk werkt tot nu toe actief aan de bouw van twee nieuwe kerncentrales bij Borsele. Daarnaast loopt er een landelijk (onderzoeks)programma voor de plaatsing van zogenaamde Small Modular Reactors (SMR's) voor de langere termijn. Ook de provincie Gelderland heeft onlangs een (concept-)plan van aanpak voor SMR's gepresenteerd voor onderzoek naar de ontwikkeling van kleine kerncentrales (SMR). De provincie nodigt gemeenten uit om mogelijke locaties voor SMR's in Gelderland aan te dragen. Dat achten we voor Nijmegen niet aan de orde:

- Wij zien kernenergie pas als duurzame oplossing als het aantoonbaar is dat de milieupact van kernenergie in de hele keten (van winning van grondstoffen tot afval) lager is dan bij wind- en zonne-energie inclusief de benodigde infrastructuur en opslag (batterijen). Dat zien we als een noodzakelijke eerste stap voor de verkenning naar mogelijk geschikte locaties. Hierbij speelt het tijdsaspect ook een rol: volgens de huidige informatie kunnen de SMR's niet op tijd gerealiseerd worden om de tussendoelen voor CO₂-reductie te halen.
- Op basis van de huidige informatie van het Rijk vormt een SMR binnen gemeente Nijmegen een te grote inbreuk op de omgevingskwaliteit, externe veiligheid en het beslag op de schaarse ruimte die we nodig hebben voor andere ambities.

Kanttekeningen

De prognose van de CO₂-uitstoot in Nijmegen in 2030 in de LES is gebaseerd op de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) uit 2022¹, die positiever uitviel dan de KEV 2024 die het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) op 24 oktober 2024 heeft gepubliceerd. Het kabinet heeft aangegeven dat zij uiterlijk 1 april 2025 met extra maatregelen komt om de 55% CO₂-reductie in 2030 alsnog te halen. Als deze maatregelen (ruim) onvoldoende blijken, herijken we de LES. Overigens was het doel van het vorige kabinet om in 2030 55% minder broeikasgassen uit te stoten met als *streven* om uit te komen op 60%.

De Europese Commissie heeft op 6 februari 2024 een tussendoelstelling van netto 90% emissiereductie in 2040 ten opzichte van 1990 aanbevolen. Naar verwachting volgt begin 2025 een wetgevend voorstel van de Europese Commissie om deze tussendoelstelling voor 2040 vast te leggen in de Europese Klimaatwet. Het kabinet heeft in de Klimaatnota, ook openbaar gemaakt op 24 oktober 2024, aangegeven dat zij niet vooruit wil lopen op de besluitvorming en uitwerking van extra beleid op Europees niveau dat hiervoor nodig is.

¹ De KEV 2023 is niet gebruikt voor de berekening van de CO₂-uitstoot in Nijmegen in 2030, omdat dit een KEV 'light' was met onvoldoende uitgewerkte maatregelen.

Raadsvoorstel

Wij verhogen onze ambitie niet naar 60% CO₂-vermindering in 2030 respectievelijk 90% in 2040 met het oog op de uitkomst van de laatste KEV (2024), de afhankelijkheid van landelijk beleid en omdat we onze handen vol hebben aan uitvoering van voorgenomen beleid.

Fatale termijn

Om te zorgen dat nieuwe elementen van de LES (zie beslispunt 5) geïntegreerd kunnen worden in de zienswijzeversie van de geactualiseerde Omgevingsvisie, is het wenselijk dat de besluitvorming over de LES in de raad uiterlijk 1 februari 2025 plaats vindt.

Financiën

De aanvullende maatregelen kunnen we realiseren binnen de begroting voor de energietransitie, die in bijlage 5 bij de LES is opgenomen. Om te zorgen dat de maatregelen betaalbaar zijn voor inwoners en bedrijven zijn aanvullende rijksmiddelen noodzakelijk.

Vervolg

Ter uitwerking van de LES, het Programma Energie Besparen Woningen 2023, de Warmtevisie 2024 en Masterplan Netcongestie 2024 worden uitvoeringsplannen gemaakt, waaronder de aanbesteding van de wijkgerichte aanpak voor energiebesparing & isolatie bij goedkope koopwoningen, plannen van aanpak voor energiebesparing MKB en voor grootschalig zon op dak.

We gaan de energietransitie vanaf nu primair monitoren op de ontwikkeling van CO₂--uitstoot. Dit neemt niet weg dat we ook het energiegebruik blijven volgen, omdat dat bepalend is voor de CO₂-uitstoot. We ontwikkelen een toegankelijk dashboard energie en klimaat, waaruit we voor beleid en communicatie op maat cijfers kunnen destilleren, ook per wijk.

Via de jaarlijkse voortgangsbrief over de energietransitie en het milieujaarverslag houden we de raad op de hoogte van de realisatie van het voorgenomen beleid.

De LES stellen we minimaal 5-jaarlijks bij. Dit doen we vaker als hier aanleiding voor is, bijvoorbeeld als uit de monitor blijkt dat we onze doelen niet gaan halen of als wijzigingen in het landelijke beleid (grote) consequenties hebben voor ons beleid.

Bijlagen

1. Lokale Energie Strategie Nijmegen 2025 - 2050
2. CE-Delft, Klimaatdoorrekening Nijmegen hoofrapport en achtergrondrapport, rapportnummers 230161 en 230407, juli 2024
3. Gemeentelijke rapport 'Energie aan zet 2023, Energie en CO2 monitoring 1990-2023'